

CAIETE DE DREPT PENAL

Criminal Law Writings

Publicație trimestrială

Nr. 4/2023

CAIETE DE DREPT PENAL

■ COLEGIUL EDITORIAL

Director editorial: Prof. univ. dr. **Florin Streteanu**,
Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Redactor: Prof. univ. dr. **Gheorghită Mateuț**,
Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Redactor: Prof. univ. dr. **Sergiu Bogdan**,
Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Redactor: Conf. univ. dr. **Daniel Nițu**,
Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Secretar de redacție: Asist. univ. dr. **Lucian Criste**,
Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Secretar de redacție: Lector univ. dr. **Ioana Curt**,
Facultatea de Drept, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca

Secretar de redacție: Av. **Mihai Morar**,
Baroul București

■ COLEGIUL ȘTIINȚIFIC

Prof. univ. dr. **Miguel Ángel Boldova Pasamar**,
Facultatea de Drept, Universitatea din Zaragoza (Spania)

Prof. univ. dr. **Ann Jacobs**,
Facultatea de Drept, Universitatea din Liège (Belgia)

Prof. univ. dr. **Lavinia Lefterache**,
*Facultatea de Drept, Universitatea din București; Judecător,
Înalta Curte de Casație și Justiție*

Prof. univ. dr. **Viorel Pașca**,
Facultatea de Drept, Universitatea de Vest, Timișoara

Prof. univ. dr. **Valerian Cioclei**,
Facultatea de Drept, Universitatea din București

Prof. univ. dr. **Catherine Marie**,
Facultatea de Drept, Universitatea La Rochelle (Franța)

Prof. univ. dr. **Tudorel Toader**,
Facultatea de Drept, Universitatea Al. I. Cuza, Iași

Editura UNIVERSUL JURIDIC

**Efectul modificărilor legislative în materia infracțiunilor
contra libertății și integrității sexuale asupra consecințelor
răspunderii penale a minorilor**

DOI: 10.24193/CDP.2023.4.1

*Prof. univ. dr. Lavinia Valeria LEFTERACHE**
Facultatea de Drept, Universitatea din București

**The effect of legislative changes in the matter of crimes against
sexual freedom and integrity on the consequences of the criminal
liability of minors**

□ **ABSTRACT**

The legislative changes in the matter of the sanctions provided by law for crimes against sexual freedom and integrity bring into question, given the way in which the sanctions were legally individualized (providing, for example, only the application of educational measures or only the application of punishments for crimes having as an active subject a juvenile) the question of whether there has been a genuine change in the sanctioning regime for juvenile delinquency or if there are issues that, through the interpretation of the legal texts, lead to the maintenance of the current sanctioning system.

Precisely the educational measure, in opposition to the way in which the educational measures are legally individualized, namely by reference to the limits of the punishment provided by law, represents the atypical situation through which controversies are opened regarding the way of sanctioning other participants to the commission of the crime (subjects who have exceeded the age of the minor), regarding the observance of equality before the law (between juvenile subjects and adult subjects of the crime), or regarding the legislative coherence in the hierarchy of sanctions or regarding the result of the interpretation of the legal texts that, in some situations leads to the emergence of a genuine cause of non-punishment of some of the participants (accomplices who turned 18 years old on the date of the crime).

□ **Keywords:** crimes against sexual freedom and integrity, punishments, educational measures.

* lavinia.lefterache@drept.unibuc.ro.

1. Aspecte introductive

Într-un interval de timp relativ scurt, legiuitorul a modificat în mod succesiv incriminarea și sancționarea infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale¹. Comentariul de față se concentrează asupra modului diferit de sancționare a două dintre infracțiuni, incriminate de art. 218¹ C. pen. și de art. 219¹ C. pen., cu prevederea de sancțiuni cu o natură juridică diferită, măsuri educative, respectiv pedepse, pentru situații similare (infracțiuni comise de minori), uneori în alineate diferite ale aceluiași text de lege.

Evoluția sistemului sancționator în materia infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale scoate în evidență atât atenția pe care societatea dorește ca legea să o acorde protecției victimelor, prin limitele pedepselor stabilite de lege, cât și urmările excesului de reglementare, reflectat de unele inconsistențe rezultate din coroborarea textelor de lege. Cu cât valoarea socială protejată prin incriminarea conduitei care îi aduce atingere este mai importantă, cu atât pare că societatea cere ca sancțiunile prevăzute de lege să fie mai severe, iar reacția legiuitorului, în încercarea de a satisface interesul social în materia incriminării infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale, pare că oscilează între exces de reglementare și abandonarea unui sistem sancționator bine stabilit la intrarea în vigoare a actualului Cod penal.

Recentele modificări legislative în materia infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale² aduc în discuție elemente controversate ale conținutului constitutiv al infracțiunilor, respectiv consecințele răspunderii penale a minorilor și influența unor atari modificări asupra sancționării complicilor la săvârșirea respectivelor infracțiuni. Conform articolelor nou introduse în Codul penal (al căror conținut este redat parțial în notele de subsol pentru o mai bună înțelegere a diferențelor dintre acestea și a problemelor juridice pe care le suscită), fie sunt prevăzute pedepse atunci când subiectul activ al infracțiunii este un minor, ca în cazul infracțiunii de viol săvârșit asupra unui minor [art. 218¹ alin. (3) C. pen.³] sau în cazul infracțiunii de agresiune sexuală săvârșită asupra unui minor [art. 219¹ alin. (1¹), (2) C. pen.⁴], fie doar posibilitatea de a fi dispuse măsuri

¹ Legea nr. 217/2020 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, precum și pentru modificarea art. 223 alin. (2) din Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în M. Of. nr. 1012 din 30 octombrie 2020; Legea nr. 217/2023 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și a Legii audiovizualului nr. 504/2002, publicată în M. Of. nr. 634 din 11 iulie 2023; Legea nr. 424/2023 privind modificarea și completarea Legii nr. 217/2023 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și a Legii audiovizualului nr. 504/2002, publicată în M. Of. nr. 1194 din 29 decembrie 2023.

² Legea nr. 217/2023 pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și a Legii audiovizualului nr. 504/2002, publicată în M. Of. nr. 634 din 11 iulie 2023.

³ „(...) comise de către un minor cu un alt minor (...) se pedepsește cu închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi” [art. 218¹ alin. (3) C. pen.].

⁴ „Actul (...) comis de un minor asupra unui alt minor cu vârsta sub 14 ani se sancționează cu închisoarea de la unu la 5 ani și interzicerea exercitării unor drepturi” [art. 219¹ alin. (1¹) C. pen.].

„Actul (...) comis între minori (...) se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 7 ani” [art. 219¹ alin. (2) C. pen.].

educative, astfel cum este cazul infracțiunii de viol săvârșit asupra unui minor [art. 218¹ alin. (1)⁵ C. pen.⁵].

Deși măsurile educative sunt sancțiunile prevăzute de lege în cazul minorilor, tocmai acest mod de redactare a normei legale este de natură să creeze controverse. Prevederea măsurii educative, ca sancțiune, în art. 218¹ alin. (1)¹ C. pen., în opoziție cu modul în care sunt individualizate legal măsurile educative, și anume prin raportare la limitele pedepsei prevăzute de lege, reprezintă situația atipică prin care sunt deschise multiple controverse: în ceea ce privește modul de sancționare a altor participanți la săvârșirea infracțiunii (subiecți care au depășit vârsta minoratului), cu privire la respectarea egalității în fața legii (între subiecții minori și subiecții majori ai infracțiunii) ori cu privire la coerența legislativă în ierarhizarea sancțiunilor sau cu privire la rezultatul interpretării textelor de lege care în unele situații conduce la apariția unei veritabile cauze de nepedepsire a unora dintre participanți (complicii care au împlinit vârsta de 18 ani la data săvârșirii infracțiunii).

Regimul sancționator aplicabil minorilor este diferit de cel al subiecților majori. Față de minorii care răspund penal se pot dispune doar măsuri educative. Natura și durata măsurilor educative sunt prevăzute în partea generală a Codului penal, fără să existe, astfel cum s-a procedat în cazul pedepselor, limite speciale în raport de fiecare infracțiune incriminată sau de un grup de infracțiuni. Tehnica legislativă folosită a făcut ca măsurile educative să fie descrise în partea generală a Codului penal. Criteriile lor de individualizare se referă însă și la pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiune. Norma care cuprinde incriminarea conduitei ca infracțiune și sancțiunea pentru acea infracțiune, pedeapsa, este interpretată inclusiv pentru a permite individualizarea măsurilor educative, în ipoteza săvârșirii infracțiunii de către un minor⁶, de exemplu pentru a verifica legalitatea

⁵ „(...) comise de un minor cu un alt minor cu vârsta sub 14 ani se sancționează potrivit dispozițiilor art. 114” [art. 218¹ alin. (1)¹ C. pen.]. „Dacă faptele prevăzute la alin. (1)-(3) sunt comise în una din următoarele împrejurări (...), maximul special al pedepsei se majorează cu 3 ani” [art. 218¹ alin. (4) C. pen.]. „Dacă faptele prevăzute la alin. (1) și (1)¹ au fost comise în schimbul unei remunerații, al unui folos material ori al unui avantaj în natură sau al promisiunii unor astfel de beneficii, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime” [art. 218¹ alin. (5) C. pen.].

⁶ În România pedepsele sunt sancțiuni prevăzute de Codul penal pentru persoana fizică, doar în cazul subiectului activ major, ori pentru persoana juridică. Legea prevede pedepse principale (pentru persoana fizică pedeapsa principală a detențiunii pe viață ori pedeapsa principală a închisorii sau pedeapsa principală a amenzii, respectiv pentru persoana juridică, pedeapsa amenzii), pedepse accesorii pentru persoana fizică, major (interzicerea exercitării unor drepturi), pedepse complementare pentru persoana fizică, major (interzicerea exercitării unor drepturi, degradarea militară ori publicarea hotărârii de condamnare) și, în cazul persoanei juridice, pedepse complementare distincte de cele prevăzute pentru persoana fizică. Pedepsele principale au limite minime și maxime în partea generală a Codului penal și limite speciale prevăzute în norma care incriminează conduita subiectului (în cazul pedepsei închisorii). Limitele pedepselor principale în cazul amenzii sub forma zilelor amendă, precum și limitele pedepselor complementare și accesorii sunt prevăzute în partea generală a Codului penal.

Măsurile educative se aplică minorilor care răspund penal. Codul penal prevede măsurile educative neprivative de libertate (stagiul de formare civică, supravegherea, consemnarea la sfârșit de săptămână, asistarea zilnică) și măsurile educative privative de libertate (internarea într-un centru educativ, internarea într-un centru de detenție). Limitele măsurilor educative sunt prevăzute în partea generală a Codului penal.

După cum se observă din rezumatul ce precedă, ca tehnică de legiferare, legiuitorul a prevăzut condițiile de aplicare, criteriile de individualizare și limitele pedepselor principale (detențiunea pe